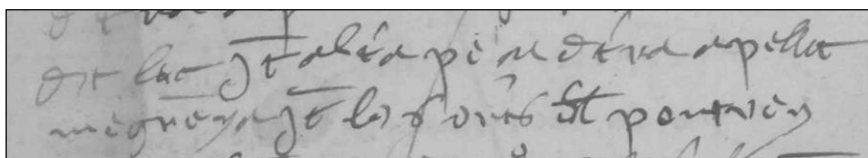

NOVA CITA DEL DESAPAREGUT PONT VELL DE MONISTROL DE MONTSERRAT

Josep Batlle¹

La notícia de l'existència d'un pont anterior al que coneixem avui dia que va ser construït entre 1317 i 1375, ja ens la donava en Zoile Gibert en el seu prou conegut manuscrit on parla de les antiguitats de la vila de Monistrol². Pel que fa al topònim conegut com a “*Horts del Pont Vell*”, ens apareix al 1417, i el trobem també en un capbreu de les possessions del monestir de Montserrat del segle XVIII³.

Calia però alguna cita coetània, o si més no propera en el temps, per tal de donar més certesa al fet de l'existència d'aquest antic pont que creuava el Llobregat. Amb el buidat dels volums de protocols notariais conservats a l'arxiu de Monistrol de Montserrat⁴, en un manual que abraça el període 1413-1417, apareix una cita del topònim citat anteriorment en la forma “*los orts del pont vey*”⁵. Malgrat l'evidència documental, la falta de proves físiques en forma de restes “*in situ*” prou fefaents que corroboressin l'existència d'un pont aigües amunt de l'actual, genera certs dubtes de la seva existència, ja que l'esment no es fa al·ludint pròpiament al pont⁶.

“dit loc Item altra peça de terra apellat megrenya Item los orts del pont vey”

Ara però, ha aparegut un nou esment encara més reulat que el citat suara dels horts del pont vell, i utilitzant la forma llatina “*ponterem veterem*”, que apareix en les fonts primàries en casos homònims com per exemple quan es cita el pont vell de Manresa en la documentació. El text d'aquest instrument esborra qualsevol dubte sobre la veracitat de l'existència d'aquesta infraestructura monistrolenca anterior al pont gòtic, malgrat que no en quedi cap vestigi, ja que fa referència directa al pont vell. Aquest instrument, amb data tòpica de 6 de novembre de 1402, està atorgat pel controvertit prior Vicenç de Ribes i el monestir com a aloers del terreny, i per Pere de Cuyrateres que en posseeix el domini útil d'una peça de terra que com hem dit, el monestir tenia en alou.

El cert és que durant el buidat dels volums de protocols notariais de Monistrol, se'm va passar per alt la important dada toponímica d'aquest instrument, el qual s'enceta amb el següent tenor : “ *VI novembris Anno anativitate domini M^o CCCC^o secundo / Noverint universi Quod nos frater Vicencius de Ripis prior Monasteri Sancte / Marie de Montesserrato tanquem layca et privata persona habitis / et possidetis et habere et possidere debens in termino dicte ville satis prope / **ponterem veterem** in loco vocato la costa sobre lo moli roder quandam peciola terre / vinea plantata et cum arboribus diversorum generum...* ”.⁷

¹ Estudiós local. josep.batlle@gencat.cat

² Pizarro fa un acurat estudi i edició d'aquest conegut manuscrit monistrolenc a: “*A l'ombra de l'Abadia*”, 2019

³ Galobart i Soler J. “*La toponímia del terme de Monistrol de Montserrat segons el capbreu de l'any 1723*”. Dins, L'Anuari. Un any de vida monistrolenca 1993, pp.50-56.

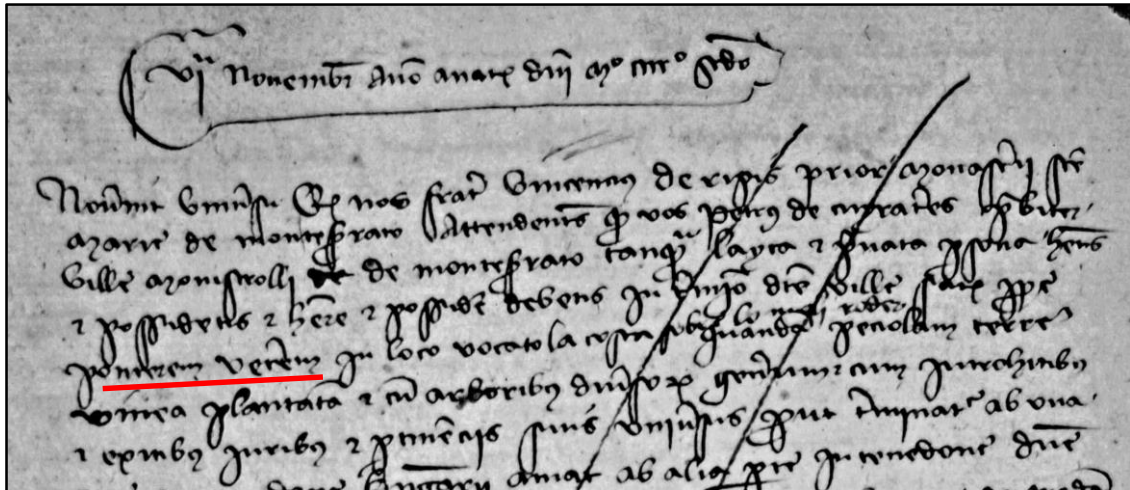
⁴ Fons conservat a l'Arxiu Comarcal del Bages (en endavant ACB).

⁵ Manual anys 1413-1417. Fons Monistrol de Montserrat. ACB..

⁶ Pizarro C. “*A l'ombra de l'Abadia*”, 2019. p.78, nota 173.

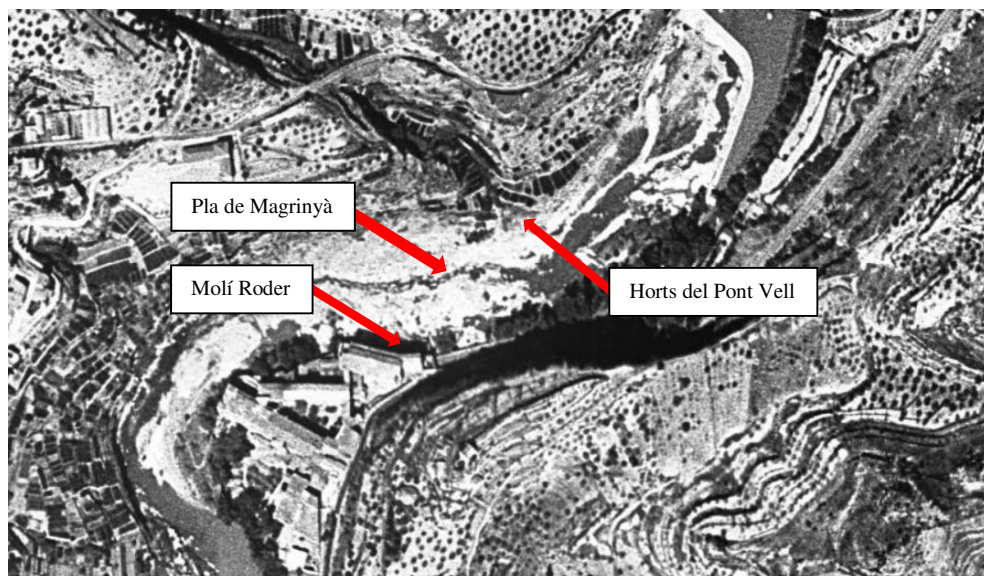
⁷ Manual escrivania 1402-1414., Fons Monistrol de Montserrat, ACB

Acabat el pont gòtic al 1375, per la proximitat de les dates separades només per 27 anys, de ben segur que malgrat no s'utilitzés, el pont vell encara restaria dempeus almenys en part de la seva estructura, i si hagués estat el cas que alguna riada se l'hagués endut, els habitants de la vila encara el recordarien indubtablement, i de fet el topònim ha romàs fossilitzat durant segles tot i no quedar-ne cap resta, com mostra el cabreu del s. XVIII citat abans. Però de la manera que està redactat el text, referint-se directament al pont i no als horts com en l'anterior cita de 1417, i on el fa servir com a referència per situar el tros de terra, no hi ha dubte que al 1402 hi quedaven si més no, restes d'un antic pont ben conegut pels habitants de Monistrol.

Document del 1402 on es cita el pont vell "ponterem veterem"

Tot recollint les cites que fan referència al pont vell, podem veure quins topònims trobem associats a ell, que són: el molí roder, Magrinyà, i els horts del pont vell. Si donem un cop d'ull a la cartografia antiga, concretament la fotografia del vol del 1956⁸, veiem que només hi ha un lloc on els horts baixen fins a la vora del riu, i més concretament fins la gran plana rocosa coneguda com a Magrinyà. Aquests horts, avui dia abandonats, es regaven amb les aigües provinents del torrent de la font del Baldiri, que secularment regaven, i encara ho fan, l'Horta de Prat, i que acaben abocant les aigües al Llobregat just al Pla de Magrinyà.

Fotografia de la zona feta durant el vol de 1956

⁸ Disponible online a la web del "Institut Cartogràfic i geològic de Catalunya".

No en va, es va triar aquesta zona per fer un pont, primerament perquè en aquest punt el riu no té una amplada molt important, en segon lloc el fet que el sol és de pedra viva donaria solidesa a qualsevol element d'obra que si pogués ancorar damunt; igualment si donem un cop d'un a la orografia veurem que només en aquest punt el terreny ens permet guanyar alçada suaument tot dirigint-nos envers el polígon del Mas, ja que a partir d'aquí tota la banda montserratina del Llobregat està formada per cingles de diferents alçades.

El molí roder és ja citat al segle XIII en la documentació, aquesta infraestructura hidràulica, situada al costat de llevant del Llobregat⁹, va estar en mans del llinatge Riusec al llarg del segle XIV, i va ser víctima en diverses ocasions de les disputes entre els Riusec i el prior Bernat Escarrer¹⁰. El Molí, del que encara hi queden unes importants parets de grans carreus de pedra, recollia les aigües mitjançant una resclosa feta amb estakes de fusta clavades a la llera rocosa del riu, forats de pal que encara podem veure al llarg de tota l'amplada del llit del riu.

A l'esquerra restes d'un gran bloc de pedres provinents de la llera amalgamades amb morter de calç, i on encara es veu una cantonera i als que fa referència Gibert en el seu manuscrit. A la dreta forats de pal de l'antiga resclosa que alimentava el molí i que travessen de banda a banda el riu Llobregat. Fotos J. Batlle

⁹ Actualment les restes del molí estan incloses dintre del polígon industrial Puig i Font, que ocupa el meandre que forma el riu en aquest punt. A Monistrol hi havia diversos molins, el citat en aquest article activat per una roda, i d'altres de "cup" com el de Cal Pla, activats per l'aigua de la Font Gran.

¹⁰ Batlle Costa J. "Textos Montserratins Inèdits ss. XIII-XIV". 2017. En aquest treball es parla abastament dels episodis violents viscut entre el prior Escarré i els Riusec. Disponible online a https://www.academia.edu/38137551/TEXTOS_MONTSERRATINS_IN%C3%88DITS_SS_XIII_XIV_pdf

Vista del basament de l'edifici de l'antic molí inclòs dintre d'altres edificacions del polígon industrial. Foto S. Redó

Com a conclusió podem dir sense cap mena de dubte, que tal i com ens deia Zoile Gibert al seu manuscrit, va existir a Monistrol un antic pont per creuar el Llobregat abans de 1317, data en que s'inicien les obres del pont gòtic que coneixem avui dia. El que no sabrem mai és quins documents tenia ell a l'abast per conèixer aquesta dada que ara sabem que és certa, ja que el seu relat no és prou explícit en aquest sentit.

Josep batlle, maig 2024.